

פרוטוקול מס' 152

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
יום ד', ח' באב תשל"ב - 19.7.1972, שעה 8.45.

צ כ ח ו :

חברי הועדה:
א. רימלט - היו"ר
נ. אליעד
ח. גרוסמן
ז. הרמן
א. ורדיגר
מ. ידיד
א. כץ
מ. צ. נריה
ע. פינברג-סירני
ד. קורן
א. רזיאל-נאור
ב. שחור

מוזמנים:
ד"ר ו. איתן - יו"ר רשות השידור
מר ש. אלמוג - מנכ"ל רשות השידור
מר מ. חובב - הממונה על חרדיו
מר י. תדמור - הממונה על הטלביזיה
מר ח. קוברסקי - חבר הועד המנהל של
רשות השידור
ד"ר מ. גורביץ - המכון למחקר חברתי
גב' ח. אדוני - שימושי, האוניברסיטה
העברית

מזכירת הועדה: ד. פלר

רשמה: מ. כהן

דיון על שירותי השידור, חרדיו והטלביזיה.

סדר-היום:

19.7.1972

.2.

היו"ר א. רימלס:

אני פותח את הישיבה, ומקדם בברכה את כל אורחינו, ובמיוחד את ד"ר ולטר איתן, שזו הפגישה הראשונה שלנו אתו מאז נכנס לתפקידו כיושב-ראש רשות השידור.

רצינו להקדיש את הישיבה היום בעיקר לבירור ההיבטים ההשכלתיים והאמנותיים של שירותי השידור. שירותי השידור, הרדיו והטלביזיה, הם הספק העיקרי של צרכנות תרבותית לאוכלוסיה כולה, על כל גווי השעם, הציפיות והדרישות הקיימים בציבור. כאשר דנו במחקר תרבות ישראלי 1970 התעוררו בעיות שונות. אזכיר רק את בעיית הציפיה. יש לפעמים חילוקי דעות גם בין הסקר ובין מה שמובלע בתוך הדברים, בחוברת. אבל זה לא קובע.

אני מציע שנשמע סקירה מפי יושב-ראש רשות השידור, ואחר כך חברי הועדה ישאלו שאלות ויעירו הערות. את התשובות נשמע ממנכ"ל הרשות והממונים על הרדיו והטלביזיה.

אם הדגשתי את ההיבטים האמנותיים וההשכלתיים, את בעיית עיצוב שעם תרבותי או שעם לבידור תרבותי שהשירותים האלה יכולים לתרום להם - אין זה אומר שאני מגביל את הדיון רק לתחומים אלה. השאלות וההערות יכולות להתייחס גם לתחומים אחרים ששייכים לשירותי השידור.

ד"ר ו. איתן:

אני שמח במיוחד לפגישה הזאת, מאחר שבשבועות האחרונים בפגשנו גם עם הממשלה כולה, גם עם ועדת הכספים של הכנסת, בה נערך דיון בעיקר על בעיות התקציב שלנו. אם כי בעיות התקציב קשורות קשר ישיר והדוק עם כל יתר הדברים, אני שמח שניתנת לנו היום ההזדמנות לדון קצת על תוכן העניינים.

ארצה להקדיש את דברי במיוחד לטלביזיה, מכיון שלרדיו יש אפשרויות כאלה שלמעשה הוא ממלא במידה רבה חלק גדול מהדרישות, בתחום התרבותי, החינוכי, ההשכלתי וכו'. רשת א' מהווה למעשה שירות שהוא כולו תרבותי וחינוכי. אילו רק היתה לנו אפשרות כזאת בטלביזיה, אילו היה אפיק כזה בטלביזיה, בזה היו נפתרות באופן אוטומטי רבות מבעיותינו. אני חושב שהרדיו באמת משרת במידה מירבית את הצרכים.

נכנסתי לתפקידי ברשות השידור לפני זמן לא רב, לכן אני מדבר על פי התרשמות של חודשים אחדים בלבד. אני חייב לומר שלדעתי הטלביזיה שלנו היא הרבה יותר טובה משאנשים חושבים בדרך כלל, ואני אומר זאת לגבי כל השטחים. אנשים מושפעים מאד מהעתונות ומהביקורת. הביקורת היא בדרך כלל שלילית. זה סיבה של הביקורת. אבל מי שמסתכל על הטלביזיה הישראלית באופן אובייקטיבי, מי שמשווה אותה עם הטלביזיה של הרבה מאד ארצות אחרות, חייב לעניות דעתי להגיע למסקנה - במיוחד בהתחשב בקשיי מימון, קשיי כוח אדם, ציוד וכו' - שבזמן הקצר שהטלביזיה קיימת, בסך הכל ארבע שנים, היא הגיעה להישגים ניכרים.

העובדה שאנחנו מסדרים בטלביזיה עד היום באפיק אחד בלבד, החייב לשרת את כל הצרכים, עובדה זו היא כמובן בעוכרינו. אם משווים את המצב הזה למצב הקיים בשטח הטלביזיה בארצות אחרות, או למצב הקיים אצלנו בשטח הרדיו - האפיק האחד הזה חייב לשאת גם את הטלביזיה הלימודית, גם את שידורינו בשפה הערבית, וגם את התכניות העבריות הרגילות. וכאן באמת מתעוררת השאלה שהזכיר היושב-ראש, שאלת הציפיה מהטלביזיה.

בימים הראשונים לכניסתי לתפקיד זה פנו אלי כל מיני אנשים בהערות מאד סותרות ונוגדות אלו את אלו. היו כאלה שאמרו: אנחנו כל כך שמחים שנכנסת לתפקיד זה, סוף סוף תביא קצת תרבות, קצת השכלה, קצת תוכן וכו'. היו אחרים שאמרו: אנחנו כל כך שמחים שנכנסת לתפקיד הזה, כל כך מגזימים בעניינים תרבותיים, תנו לנו יותר כדורגל ובידור. כך למדתי ממש בימים הראשונים שאי אפשר לספק את הדרישות והציפיות של כל אחד ואחד, בשעתיים וחצי אלו שבהן אנחנו מסדרים מדי יום. לכן אינני יודע באיזו מידה שאלה זו של הציפיה היא רלבנטית, כל עוד אנחנו נתונים במיטת סדום כזאת, מוגבלים לאפיק האחד הזה במשך שנתיים וחצי ביום. לי ברור שאין כמעט כל קשר בין זה לבין הציפיות.

19.7.1972 - ד"ר ו. איתן

מלים אחדות על התכניות. יש כמובן - וזאת ידע כל מי שעוקב אחרי העניינים - תכניות אחדות שכוונתן תרבותית בלבד. דוגמה בולטת היא התכנית "קלעים". לא אומר שזאת התכנית הטובה ביותר שיש בטלביזיה, מכל מקום זו דוגמה בולטת. היא מוקדשת מדי שבוע לכל מיני מופעים תרבותיים בשטחים השונים - ספרות, אמנות, ציור, פיסול וכיוצא באלה. אין זה מן הדברים הקלים ביותר לערוך תכנית כזאת מדי שבוע. על כל פנים יש תכנית כזאת.

גם באחדות מהתכניות המוקדשות לילדים - אולי ברבות - הכוונה היא בכל זאת תרבותית וחינוכית.

יש מעין הנחה כללית, לא רק ברשות, אלא דומני גם בציבור, גם בעתונות, ששורה שלמה של תכניות הן תכניות חינוכיות או תרבותיות, אפילו אם אין זו כוונתן המפורשת. למשל תכנית כמו "חיים שכאלה".

פה אוסיף במאמר מוסגר שיש עכשיו קצת פולמוס סביב שאלה מסויימת, תכנית "חיים שכאלה" עם עזר וייצמן. וקצת הופתעתי שבעתונות מציגים את עזר וייצמן כדמות חינוכית. אבל זו כנראה דעה כללית, ניגשים לתכנית הזאת כאל תכנית חינוכית. זאת באמת תכנית שאפשר ללמוד ממנה. כל זה נחשב כדבר תרבותי וחינוכי.

אני חושב שאותו דבר חל על התכנית "השעה השלישית", ואפילו "מוקד", "בומרנג", "רקע 1972". כל אלה הן תכניות שהציבור יכול ללמוד מהן משהו במובן ההשכלתי, החינוכי.

מובן שאפשר לעשות הרבה יותר מזה. דומני שמה שחסר קצת - וזאת התרשמות קצת סובייקטיבית, קצת אישית שלי - זו מגמה חינוכית מסויימת, מגמה חברתית מסויימת. אם המגמה הזאת אינה קיימת, או אינה קיימת במידה מספקת, דומני שיש לחפש את הסיבה שוב במסגרת הצרה מאד שהזכרתי, בסך הכל שעתיים וחצי מדי יום לשידורים בטלביזיה, שבאמת לא נותנות לנו אפשרויות רבות. אילו יכולנו להכפיל את זה, אילו היו לנו בכל ערב שתי תכניות, או באמת אפשר היה לצאת בפרוגרמה, במצע, במגמה, ולגוון מאד את התכניות.

לדוגמה: אישית אני מאמין שאנחנו חייבים לעשות יותר משאנחנו עושים בקשר לכל מיני בעיות אקטואליות מאד של המדינה ושל העם, בקשר לקליטת עליה למשל, ואינני מתכוון אך ורק להציג את בעיות העליה, אלא ממש שירות לעולים. יש היום רבבות אנשים במדינה שאינם מבינים, על כל פנים שקשה להם מאד להבין את התכניות בעברית. הם יושבים לפני המקלט ואינם מקבלים הרבה. כאמור במסגרת הנתונה אינני רואה איך נפתור את הבעיה הזאת. אילו היו לנו שני אפיקים, אפשר היה לפתור אותה בקלות.

אותו דבר חל על הבעיה הגדולה של הפער החברתי. שמעתי רעיונות יפים מאד, מחשבות מעניינות במיוחד כיצד תוכל הטלביזיה לשרת את העניין הזה, על התרומה שהיא תוכל לתרום אם לא לפתרון, על כל פנים להקלה בשטח זה. כעת אין זה ניתן.

חבר הכנסת רימלס הזכיר, ולו ברמז, את כל הבעיה הגדולה של האסתטיקה של חינוכו. אנחנו חיים בתוך כיעור רב מאד במדינה. בזמן האחרון התעורר לזה אמנון רובינשטיין בשני מאמרים שפרסם ב"הארץ", והתגובות שקיבל עליהם היו מעניינות. מי שקצת מתהלך במדינה בעיניים פקוחות, רואה בכל פינה כיעור, לכלוך ואי-סדר. אין לי ספק שמכשיר בעל עצמה כה עצומה כטלביזיה יוכל לתרום תרומה רצינית מאד בשטח זה, הרבה יותר מכל המועצות למען ישראל היפה. ולמעשה אנחנו חייבים לעשות זאת.

אלו הן רק כמה דוגמאות של דברים שאפשר היה לעשות ושאנחנו היינו חייבים לעשות, אילו ניתנו לנו האפשרות.

הזכרתי שבשבועות האחרונים דנו בממשלה ובועדת הכספים של הכנסת על בעיית התקציב. אני רוצה להסב את תשומת לב חברי הועדה הזאת שהמצוקה התקציבית היום היא כבר חמורה, והיא תחמיר עוד

19.7.1972 - ד"ר ו. איתן

יותר. לא אכנס לפרטים. אבל כל מי שמוכן לעשות את החשבון יודע שאנחנו חיים מהאגרה שהציבור משלם. היום יש כבר כמעט בכל בית בישראל מקלט שלביזיה, זאת אומרת שאנחנו עכשיו מתקרבים להכנסה המכסימלית שאפשר לקבל מתשלומי האגרה. זאת אומרת שההכנסות תישארנה סטטיות, בעוד שההוצאות תלכנה ותגדלנה, וזה טבעי. מכאן אפשר להבין שהמצוקה התקציבית רק תיעשה יותר ויותר חמורה.

בלי להיכנס לפרטים, אני רוצה להעיר כאן שבסופו של דבר לא תהיה דרך לצאת מהסבך הזה, אם באמת נרצה לתת לציבור את השירות המגיע לו, אלא ממקורות מימון אחרים, בעיקר מפרסומת בטלביזיה. יש מעין משפט קדום נגד הדבר הזה. אינני יודע מה דעת הועדה הזאת. אבל כל מי שמאמין בטלביזיה, כל מי שמאמין שהשלביזיה חייבת להתפתח ולשרת את העם שירותים נוספים ושירותים משוכללים - חייב להבין גם כי בלי מקורות מימון נוספים הדבר הזה לא יקום ולא יהיה.

אסתפק בדברים אלה כדברי פתיחה.

ד. קורן:

אני רוצה לשאול כמה שאלות.

מה המצב בקשר להכנות ותכנון של הקמת אפיק נוסף? בוועדת הכספים הבעתי את דעתי בעד פרסומת בטלביזיה.

מה בקשר לתכניות לימוד אקדמי בטלביזיה וברדיו, בהקשר לתכנית של אוניברסיטה פתוחה או תכנית אחרת? יש "התפוצצות אוכלוסין" באוניברסיטאות; יש לי רושם שאפשר היה לפחות את שנה א' לעשות באמצעות אמצעי התקשורת, בלי שזה יטיל על האוניברסיטאות את אותו עומס של החזקה וכו'. זה גם יקל על אוכלוסיה שנמצאת באזורים המרוחקים של הארץ, ולא דוקא באזורים מאוכלסים ביותר. אני יודע שבעיה זו מטרידה הרבה אנשים. בשעתו, כאשר תמכתי בהקמת הטלביזיה, ראיתי בזה את אחת המטרות, לאפשר לאוכלוסיה רחבה ללמוד. אני מדבר גם על תכניות לימוד אקדמי וגם על תכניות של השכלה לעם, על-ידי מדע פופולרי. משהו אתם נותנים בשטח זה, כמו התכנית "מורשה".

מהי שיטת בחירת המרואיינים? אני מבין שמה שלא ייעשה, מישהו לא יהיה מרוצה. האם זה קריטריונים, שיטה, או שזה נתון לרצונו הבלעדי של מי שעושה את התכנית? ואז נשאלת השאלה איך אתם בוחרים את העובדים שלכם. אין לי ספק שיש רבים מהעובדים שיש להם השקפת עולם משלהם, יש להם חברים משלהם, והרושם שלי הוא שזה מה שקובע. מי שיותר קרוב לאיזה שהוא עתונאי או עורך תכנית, הוא גם מגיע להופעה בטלביזיה. וכידוע לכם העניין של ההופעה בטלביזיה הוא נושא רגיש מאד לעסקנים, אנשי מדינה וכדומה. נדמה לי שעד שלא ייקבעו קריטריונים כלשהם, תהיה הרגשה שאין שליטה על הדבר הזה.

בהקשר לכך אני רוצה לדעת פה עורך את הטלביזיה. אומרים שיש חופש עתונות, ובכל עתון מותר לכתוב מה שרוצים. בכל זאת לא יעלה על הדעת שב"על המשמר" למשל יכתבו מאמרי השמצה על יערי. הטלביזיה היא כלי ממלכתי, שצריך לשרת את המדינה ואת הרצונות הקולקטיביים של המדינה. מותר וצריך שתהיה בה ביקורת על הממשלה ועל ראשי מוסדות שונים, אבל לא צריך שתהיה הרגשה מדי פעם שזה החומר הבלעדי שישנו בטלביזיה. הרגשה זו איננה המצאה שלי. אני מדבר עם אנשים שונים, ומדי פעם אומרים לי: מדוע הטלביזיה מראה רק את השלילי, הקלוקל והרע? אני יודע שזה לא נכון, היא מראה גם דברים יפים, אבל כנראה שהיחס בין הדברים איננו נכון. נדמה לי שבסיסה של חופש העתונות אתם מבטלים את הבסיס של העריכה המחוייבת על כלי תקשורת ממלכתי.

מהי שיטת הדיווח מהכנסת? הרושם הוא שהטלביזיה מגיעה לכנסת כשהיא "מריחה" סקנדלים. אני יכול לעשות מעקב ולהוכיח מתי באה הטלביזיה ואחרי איזה גואם הסתלקה מהשטח. ייתכן שהם עובדים לפי שעות, אבל תמיד נדמה שיש איזה פרוטקציוניזם אצל האנשים שעוסקים בזה. אינני אומר שהטלביזיה בכללה מתערבת; יכול להיות שמישהו עושה זאת. זה לא נכון לגבי הרדיו. איש הרדיו יושב פה כל היום ועושה את עבודתו באמנה.

שואלים אותי חברים שונים מדוע הכנסת ריקה. נכון שלעתים קרובות היא ריקה, אבל לפעמים היא גם מלאה. ואז אין שלביזיה, לא מצלמים. יש נושאים שמעניינים את הציבור מאד. כנראה שאנשי הטלביזיה הם קהי חושים לעניין זה. בימים אלה למשל היה דיון על הגדלת הגימלאות למשפחות שכולות. זה נושא חשוב מאד מבחינת ציבור מיוחד, הייתי מוסיף גם מיוחד, שצריך שיהיה אליו יחס. אינני יודע מהו קנה המידה, מי ואיך קובע מה מצלמים ומה לא.

ג. אליעד: אני חייב להודות שחל שיפור ניכר בטלביזיה מאז הקמתה. אבל אני רוצה להעיר כמה הערות.

אני מציע לבדוק את האפשרות של הקדמת יומן האירועים בליל שבת. לאחרונה משדרים בליל שבת לפני היומן תכנית חדשה. נראה לי שזה לא במקום, ואני מציע לבדוק זאת.

ד"ר איתן אמר שהטלביזיה יכולה לתרום לצמצום הפער החברתי. אני רוצה לטפר על מקרה שבעיני היה מזעזע. באור-יהודה נערכה עצרת גדולה, ליל שימורים, למען יהודי סוריה, ובה שולב בצורה יפה עניין יהודי רוסי. לדעתי מבחינה חינוכית זו היתה הופעה מרשימה ביותר. תושבי אור-יהודה באו באלפיהם. בעצרת הופיעו ראש הממשלה, השר פרס והרב פרנקל. ביומן האירועים של ליל שבת ומוצאי שבת היו כתבות מאמריקה, אנגליה, ישראל, וכן כתבה על יהודי רוסי. לעומת זאת, על המאורע הזה שהיה באור-יהודה, שהיה חשוב מבחינה חינוכית, ההזדהות של האנשים האלה עם יהודי רוסי וסוריה - את זה הביאו במהדורת החדשות הקצרה של השעה 11, בצורה של ידיעה. היתה התמרמרות רבה של אנשים אצלי, ואני ניסיתי להרגיע אותם. דיברתי אז עם צבי גיל. היה אז דיון על יהודי סוריה. אינני רוצה חלילה להוסיף שמן למדורה, אני יודע מה האחריות הרבה הכרוכה בנושא זה, ועד כמה היא מחייבת אנשי ציבור להיות מאופקים. אבל כאן אני מרשה לעצמי לדבר על כך באופן גלוי. זה נושא מאד רגיש ואחראי. אפילו אם התגובה אינה צודקת, מוגזמת - דוקא מהצד התרבותי צריכה להיות רחבות לב, התחשבות יתר, הדגשה והבנה, הסתכלות מיוחדת על הבעיה. אני מבקש שהדבר ייבדק, ושיינתנו הוראות מתאימות לא חלילה לחסל לרעת מישהו, אלא אולי להותיר לזכותם כדי ליצור איזה איזון.

אינני יכול להגזים בערכה של הטלביזיה ברחוב הערבי. כאשר הוקמה הטלביזיה, הנימוק העיקרי היה שצריך להתמודד עם ההסברה הערבית. אני נאבקתי בכל יכולתי כדי שיוסיפו לתכניות בערבית חצי שעה, ואמנם הוסיפו אותה. אלא שהזמן הזה מנוצל לתכניות ביזור, ולפעמים אפילו מפסיקים דיון רציני כדי להקדיש סרט או כדומה. אני מציע לבדוק את הנושא הזה ולהביא לשיפורו.

א. ורדיגר: אני רוצה בראשית דברי לברך על הרגיעה ברשות השידור, ובמיוחד בטלביזיה, בה היינו עדים לסערות רבות. לצערי הרב גישתי והשקפתי לגבי הטלביזיה אינה כל כך חיובית. הדגשתי זאת לא פעם בכנסת. בכל זאת אני רוצה להגיד שיש שיפור גם בשטח זה.

ד"ר איתן דיבר על הצורך לתת כמה תכניות בקשר לבעיות קליטת העליה. לפני ימים מספר שודרה בטלביזיה שיחה עם עולה מאנגליה. לדעתי היא היתה מיותרת, והיא לא שיקפה נכון את המצב. אינני חושב שיש מקום לתת ביטוי לעולה שלא התאקלם, מכיון שלילדיו אין מקום בבית-הספר, והוא היה נאלץ לשלוח את בתו הגדולה למיסיון הסקוטי. גם הבת הקטנה אמרה שכאילו מציקים לה, ושכל כך נורא בין הילדים הישראליים. אינני אומר שדבר כזה לא קורה, אבל זה לא מקרה אופייני. אינני חושב שדוקא התכנית הזאת משקפת את בעיות קליטת העליה.

חבר הכנסת קורן כבר שאל מי אחראי על בחירת האישים לראיונות, גם בכנסת, מחוץ לכנסת וכו'. אינני רוצה להגיד שיש כאן פרוטקציוניזם או יחסים, על כל פנים לא מלמעלה, אבל זה מאד מוזר. לעתים אני תוהה מדוע דוקא אנשים אלה נבחרו להביע דעה בשם אסכולות והשקפות שונות, ולא אחרים.

בתכנית "קלעים" יש לפעמים תמונות הגובלות עם מתרונות יתר. אינני חושב שאין בחירה אחרת. אפשר לבחור מתוך הצגות

10.7.1972 - א. ורדיגר

ותי אטרונאים גם דברים אחרים. לא מוכרחות להיות דוקא הצגות שמאד פוגעות. אני מתכוון עכשיו יותר לנוער מאשר למבוגרים.

כבר דובר על כך שאנשי הטלביזיה תמיד מחפשים שערויות, דברים פיקנטיים, וזה לא רק בכנסת, גם מחוצה לה.

אני רוצה לשאול מדוע קבעתם לשר את האולימפיאדה בראש השנה. אינני חושב שזה ענין דתי. למרות שחרדיו והטלביזיה משדרים לצערי הרב בראש השנה, בכל זאת אינני חושב שיש מקום לשידור האולימפיאדה, דבר שקשור בטכניקה ובפעולה, דוקא בראש השנה. אני מדבר לא רק מהבחינה הדתית, אלא גם מהבחינה הלאומית של חג כראש השנה, אינני חושב שהיה צורך בזה. אני פונה בהודמנות זו לד"ר איתן, לממונים ולמי שאחראי לזה לבטל החלטה זו.

איך מתבצע הניסוי של השידורים באמצעות הלוויין? האם יש לכם כבר תוצאות חיוביות או לא?

היו"ר א. רימלט: בתדריך לעובדי החדשות וקורפוסז'ה יש דברים מצויינים. בדרך כלל אני רוצה להגיד שאני

רואה התקדמות בטלביזיה, גם מבחינת סיפוק הטעם המבחיין. יש בתדריך זה דברים מאד נכונים. נאמר בו: הנטיבות המיוחדות שמדינת ישראל שרויה בהן מחייבת את עובדי החדשות לזכור כי קולה של רשות השידור נחשב כקולה של מדינת ישראל. בחוק רשות השידור נאמר שאחד התפקידים של הרשות הוא לשפח אזרחות טובה.

אני רוצה לדבר על האיזון של תופעות שליליות. אין להסתיר תופעות שליליות, כי זוהי אזהרה. אבל חיינו אינם מורכבים רק מתופעות של כיעור ושלילה. בעתונות זוכים לכותרות מקרים של מעילה וכדומה. אינני מערער על גישת העתונות, היא בלתי תלויה. אבל אם הדבר נעשה גם בשידור טלביזיה, הרי האיזון המשמעותי נפגם. יש היום גילויים נפלאים בכל שטחי החיים, החל מהילד שמצא כסף רב שאבד למשפחה עניה והחזירו לבעליו, וכלה בהתבטאויות ומעשים. אני חושב שהאיזון אשר צריך להביא לאזרחות טובה עדיין אינו מורגש בטלביזיה.

יש לפעמים שידורים שכוונתם רצויה, אבל הם משתקפים בטלביזיה כמו בראי עקום. דיברנו על כך בשעתו כשהיו תכניות על זכרון יעקב, חדרה ומסולה. אפשר היה להראות בצורה אחרת את ההיסטוריה של זכרון יעקב, את הטבל שעבר על האנשים מאז ועד היום. אינני מציע ליצור כתבות באופן מלאכותי. מבחינה זו אני חושב שהאיזון עדיין לקוי.

גם בתי-הספר מתחבטים בנושא של חינוך לאזרחות טובה, ולא תמיד בהצלחה. כך גם אמצעי התקשורת. אינני יודע אם קיימת ועדה מיוחדת בהנהלת רשות השידור לנושא של אזרחות טובה. זה נושא שצריך להקדיש לו תשומת לב רבה מאד. אני חושב שצריכה להקנות בטלביזיה וברדיו ועדה מצומצמת שתדון בשאלה איך להציג את הענין של אזרחות טובה. אין כוונתי שיהיה שידור על אזרחות טובה. זו יכולה להופיע בהרבה שידורים, תחת הרבה כותרות. ההשפעה באמצעי התקשורת היא עקיפה. השאלה היא כיצד להבליט את זה. זה אחד הדברים החשובים ביותר.

אני יודע שיש בעיה של קוצר זמן. אבל אנחנו חיים בתקופה של התערערות מושגים וסמכויות. יש הרבה אור בחיים, גם של אנשים פשוטים. אינני אומר שצריך לחזניח הופעות שליליות, האמינות דורשת להראות גם את זה. אבל אולי צריך וכדאי לארוב כדי למצוא דברים שיכולים לאזן.

בניגוד לדעת חבר הכנסת ורדיגר, אני חושב שצריך היה לשר את הכתבה עם העולה מאנגליה. כי הבעיה קיימת. מספר רב של עולים מארצות הרווחה חוזרים לחוץ-לארץ בגלל בעיות חינוך. זו בעיה שאפשר להתמודד איתה. יש בתי-ספר רבים שבלי רעש וסקנדלים מזמינים הורים כאלה, משפיעים עליהם, מכניסים שעורי עזר, משוחחים עם ילדים בכיתה, דואגים לכך שילדים ישראלים יזמינו לבתיהם ילדים עולים. בתקופת העלייה הפולנית היו בעיות דומות, ואז התחילה ירידה. בכל זאת היה שיפול. גם היום יש ודאי שיפול, אך הוא נעשה אולי בצורה פרטיזנית.

בעיית החינוך היא אחת הבעיות של קליטת העליה. לפני שאדם מחליט לרדת, לא משפלים בו. מקבלים את זה כגזירה משמים שיש לו טענות צודקות ולא צודקות, ונותנים לדברים להתדרדר. אני חושב שזאת אזהרה למערכת החינוך.

א. ורדיגר:

למה לא רואים בטלביזיה תופעות שליליות אחרות בקשר לקליטת העליה, טענות המופנות

כלפי הממשלה?

היו"ר א. רימלט:

זאת לא רק בעיה של הממשלה. זו בעיה חברתית. אחרי הכל האיש הזה לא בא לכאן כמרגל; הוא בא מתוך רצון כן לבנות כאן את עתידו. והוא רק מלמד על רבים אחרים, ביניהם גם אנשים שאני מכיר אותם אישית, גם אמריקנים וגם אנגלים, אבל אלה בעיקר יוצאי אנגליה.

א. ורדיגר:

מדוע לא מראיינים למשל עולה מגרוזיה שנאלץ לעבוד בשבת בגמל התעופה לוד?

היו"ר א. רימלט:

יש גם עולים שעל אף הבעיות והסבל מאשרים בארץ. אני בהחלט הייתי מזמין גם עולה

מגרוזיה, לא אחד ליד השני.

לגבי פרשנות - יש פרשנות גם ביומן אירועים וגם בחדשות. אני מבין שבמהדורת החדשות הזמן מוגבל, ולעיתים מזמינים פרשן אחד. לדעתי רצוי היה להזמין שני פרשנים, כדי לשמוע דעות שונות לגבי מאורע מסויים.

מה היה השיקול לגניזת התכנית "חיים שכאלה" עם עזר וייצמן. זו תכנית שאפשר ללמוד ממנה. עזר וייצמן אמנם צעיר, אבל יש לו מה לספר. זו לא תכנית שהוא הוזמן אליה להסביר בה את פעולתו הפוליטית. הוא היה מפקד בצבא, עבר את כל המלחמות, איש שתרומתו לחיל האויר הישראלי ניכרת. התכנית הזאת איננה, כמו בתחנות טלביזיה שונות בארצות אחרות, תכנית שבה אדם שעומד בסוף הקריירה שלו מסכם את חייו. על כל פנים לא כך היה לגבי כל התכניות ששודרו עד כה. הייתי רוצה לדעת מה היתה המחשבה מלכתחילה, ומה היה השיקול בדיעבד.

א. כץ:

חברים כבר ציינו את השיפור שחל בתכניות בעיקר בטלביזיה, כי עליה הושחה כל הביקורת בשנים האחרונות. האם יש לכם גם איזה קריטריונים יותר מדוייקים - אם בכלל ניתן לעצב קריטריונים מדוייקים - במה מתבטא השיפור שצויין כאן, האם זו רק הרגשה כללית, האם מתקבלים מכתבים, או כיצד זה נקבע? מה פירוש תכנית טובה, תכנית גרועה, שיפור בתכנית?

אני יודע שרשות השידור והממונים על הרדיו והטלביזיה הכינו בזמנו את התכניות והנושאים לפי חלוקת זמן ואחוזים מוקדשים לכל נושא. וכל זה כתוב: כך וכך למוסיקה קלה, כך וכך לתכניות מלל ואומר וכדומה. אני מציע שחברי הועדה יקבלו את הסטטיסטיקה הזאת, איזה אחוז של הזמן מוקדש לכל נושא ונושא. ומשאלה נוספת: שנקבל נתונים - במידה שיש לכם - על מידת ההאזנה לכל תכנית ותכנית.

מה המצב עם הטלביזיה הלימודית?

היו"ר א. רימלט:

אנחנו הזמנו את אנשי הטלביזיה הלימודית. הם ביקשו לדחות את ההופעה, כי הם נתונים עכשיו בתוך תוכה של ריאורגניזציה. אבל תהיה לנו הזדמנות להיפגש אתם ולשאול אותם.

א. כץ:

מה המצב היום, האם יש לכם משאלות או הצעות בקשר לכלי זה שנקרא טלביזיה לימודית, על כל הפוטנציאל הגלום בו, שיכול גם לעזור?

לגבי השידורים ברדיו לבריית-המועצות - שמעת שיש הפרעות טכניות מצד בריית-המועצות לשידורים הללו. האם נערכים לנושא זה או לא? אם כן - כיצד? האם בכלל אפשר להתגבר על זה?

19.7.1972 - א. רזיאל-נאור

דברים, עובדות, שהם מעל ומעבר לכל דמיון. אז לא עולה על הדעת לחפש גם מי שלא היו דוקא בפלמ"ח.

ובהקשר זה אני רוצה להתייחס לתכנית "חיים שכאלה" עם עזר וייצמן. מה פסול מצאו באדם הזה? לא הבינותי את המשפט שאמר ד"ר איתן, שהוא איבנו חושב שוייצמן הוא דמות חינוכית. למה הוא איבנו דמות חינוכית? או אולי ד"ר איתן רוצה לומר שדמויות חינוכיות הם אנשים שיש להם נסיון רב, שהגיעו כבר לשלבים של סיכום. התכנית הזאת אינה מוקדשת לאישים שפעלו בשדה החינוך. לאנשים אלה יש מה לספר, פרקי חיים על תולדות הארץ, העם והמדינה, על אישיותם ומעשיהם. מה קרה עם עזר וייצמן שהוא לא טוב? הוא היה שר בממשלה, הוא היה מפקד חיל האוויר, ולא צריך להוסיף עליו שום שמות תואר. אבל הוא הצטרף לחרות. זה יהיה הפירוש היחיד שאנשים יתנו לזה, ושום הסברים מלומדים ומנומקים לא יוציאו את הספק והעוקץ הזה מלב הבריות. אדם שמשחר נעוריו הקדיש את עצמו ליצירת הכוח שיביא להקמת המדינה. איזה פסול מצאו בו? מדוע אי אפשר להקרין את התכנית הזאת? מוכרח להיות פה איזה עוקץ פוליטי שאי אפשר לגבור עליו. כבודו של הפלמ"ח יקר גם לי, זה אחד הדברים שהצעידו אותנו במלחמה לחרות. אבל אינני מוכנה שהכל יהיה מרוח בשכבה אחת. היתה תכנית אחת על האצ"ל. בכל זאת מותר למתוח ביקורת על כך שיש יותר מדי פלמ"ח.

אישים שיש להם מה להגיד, שכל מעשיהם יכולים להתפרש גם מהבחינה החינוכית של אזרחות טובה ושל הדרך שבה צריך לחנך את הנוער לקראת אהבת מולדת ואהבת עם - צריך לתת תכניות עליהם. מדוע יכולים לתת כל מיני התבטאויות שפוגעות ומעליבות את המדינה? עדיין לא שכחתי את התכנית על נשות שכס. מדוע צריך לתת דברים כאלה שמעליבים את המדינה ופוגעים בה, ולא את הדברים ההפוכים, בדרך של עובדות קיימות, לא של השפה?

אני מסכימה עם מה שאמר חבר הכנסת רימלש ביחס לפרשנות. החשוב שלענייני הצופה יוגשו דוקא בתכנית אחת האיבטים השונים של מאורע כלשהו. אם בא פרשן אחד היום ושני מחר, זה לא עושה אותו רושם על השומע, כי אנשים שוכחים. אבל כשמביאים שני אנשים שמדברים על אותו נושא מנקודות מבט שונות, זה גם מעלה את השומע, מאלץ אותו לחשוב. אנחנו לא צריכים ללכת בדרך הקלה, שהטלביזיה תחשוב במקומו. כך גם הרדיו. אמצעי התקשורת קובעים את הטעם. טוב טעם ודעת הם מהדברים שאפשר ללמוד אותם, וצריך ללמד אותם.

היה פעם דבר שממש הקפיץ אותי: בין שתי תכניות נתנו פתאום גודש של תמונות. ואלה לא היו תמונות אמנותיות של פסלים בעירום או ציורים בעירום, אלא סתם תמונות עירום מהסוג הפשוט והנמוך ביותר. צלצלתי מיד לרשות השידור וביקשתי לדבר עם האחראי בטלביזיה כדי לשאול מה סיבו של הדבר, מי ערך אותה, מי מגיש אותה. ענה לי מישהו: אני רק טכנאי, נוצר חלל בתכנית ואמרו לי להקרין את זה. והוא הוסיף: אני מזועזע כמוך.

מחנכים על-ידי מעשים חיוביים. מחנכים גם על-ידי מעשים שליליים. אז צריכים לחשוב גם על הדברים האלה.

מה שנוגע לתכנית על קליטת עולים - אני סבורה שבהחלט צריך למצוא זמן ופינה מיוחדת לבעיות העולים, כמו שהצליחו לעשות זאת ברדיו. יש ברדיו שיחות עם עולים. יש כאלה שמביעים את שמחתם ואושרם, יש כאלה שמתנים את סבלם ומביעים את כעסם וזעמם. וזה טוב. כי יש גם כאלה וגם כאלה. וצריך להביא למסך גם את אלה וגם את אלה. שמעתי על הכתבה ששודרה על העולה מאנגליה, לא ראיתי אותה. היה בדעתי לבקש להעמיד נושא זה לדיון בוועדה מבחינת המשמעויות שיש לחינוך ולמשרד החינוך מתכנית זו. יש אנשים שעושים מעשים קיצוניים, בלי שיקול דעת ולראוה. שמעתי פעמים רבות אנשים אומרים: אם לא תעשו את זה וזה, אשלח את ילדי למיסיון. יש הבדל בין אמירה שאדם אומר בשעת צער, ובין מעשה. העולה הזה באמת שלח את בתו למיסיון. ואם נכון שהמנהל אמר שאין לו פנאי בשביל עולה כזאת ושזה גם לא מענינו לקדם אותה, אז ודאי שמשרד החינוך חייב להתעניין בנושא זה. אי אפשר להגיד שיקימו בתי-ספר מיוחדים שבהם יטפחו את העולים, כי בבתי ספר אחרים גורמים להם מפח נפש. נכון שיש הרבה משפחות עוליות שמתכוונות להגיד לילדיהם רבות-החומר זה זרוע

19.7.1972 - א. רוזאל-נאור

יותר מאשר צפיפות בדיוור או אי קבלת המטען שמחכים לו לעתים זמן ממושך.

אני רוצה להעיר על התכניות הנשיתנות במוצאי שבת בעריכתו של בנימין צביאלי, שהוא איש רב נסיון. לעתים קרובות אני מרגישה את עצמי נכלמת מתכניות אלה. המטרה היא לתת הווי של חיים דתיים. תמיד יש בזה איזה טעם לפגם. אני חושבת שצריך לחשוב על איזה שינוי. אינני מציעה לבטל את התכניות האלה, אבל אני מציעה שרשות השידור תבדוק את הענין, מדוע מתלווה לזה טעם כזה.

לבסוף אני רוצה להעיר על רמת הקריינות. יש קריינים שיוודעים לקרוא פרק בתנ"ך או פסוק או קטע שמביאים בסוף השידורים, ב"פסוקו של יום". לעומת זאת יש קריינים שנוטלים ממנה את הנשמה, והקריאה היא כל כך גרועה, לא מוטעמת ומוגוטונית, שמוטב היה שרק יראו את הפסוק. יש גם תרבות חדיבור. הרדיו והטלביזיה הם המכשירים שצריכים ללמד איך לדבר, לקרוא, להתייחס לקריאה.

בזמנו דיברו הרבה על כך שהטלביזיה היא אמצעי להפצת השכלה, בעיקר לשונית. אני יודעת שיש מדינות שבהן אפשר ממש ללמוד לשון זרה באמצעות הטלביזיה. אני מצפה שיעשו זאת כאן. זה חשוב לעולים חדשים, לותיקים ולכולנו.

ז. הרמן:
אני מצטרפת לאלה שחושבים שיש שיפור רב בטלביזיה. מי שנוסע לארצות-הברית ופסתכל שם בטלביזיה, חוזר עם הרגשה הרבה יותר רגועה לגבי הטלביזיה שלנו.

לפעמים קשה להחליט אם תכנית מסוימת היא תכנית לימודית, השכלתית או תכנית בידור. אותה תכנית יכולה לפעמים להתקבל על-ידי אחד כתכנית לימודית, על-ידי אדם שני - כתכנית השכלתית, ועל-ידי שלישי - כתכנית בידור. זה לא כל כך פשוט.

אני רוצה לשאול באיזו מידה יש מחקר שוטף - (א) בקשר להשפעה של התכניות על הציבור? (ב) בקשר לציפיה ולרצון של הציבור? (ג) לאיזה תכניות יש יותר מאזינים וצופים.

ברור שמוכרחים להגיע לאיזון בין התכניות. יש גם למנוע תעמולה והסתה. וכאן אני רוצה להביא דוגמה אחת.

אני הייתי מעונינת מאד לראות את התכנית "חיים שכאלה" עם עזר וייצמן. אני בטוחה שזה היה מענין ביותר. אבל זאת - כל עוד הוא לא בחר להיות דמות פוליטית מובהקת. הוא בחר לעצמו היום תפקיד שהופך אותו לאיש פוליטי. אם כך, כל מפלגה פוליטית היתה יכולה או לקבל זמן, או לא לתת לו לקבל כעת זמן כה רב בתכנית כל כך מרשימה. ולדעתי התכניות האלה מצויינות.

הנושא של חופש העתונות הוא נושא עדין, מסובך וקשה. אבל אני רוצה לתת דוגמה למשהו שקרה בכנסת. היתה בחוץ הפגנה. יצאה משלחת אל המפגינים כדי לדבר עם האנשים ולהביא אותם להסכם, כי לא נתנו להם להיכנס לבנין הכנסת. ישבנו אתם למעלה משעה, ובאמת הגענו להסכם מתקבל על הדעת גם עליהם, והם היו מרוצים מאד. פתאום הופיעה הטלביזיה, ואז הם פתאום הפסיקו את השיחה אתנו, ואמרו שהם לא מעונינים בהסכם. הם הופיעו בטלביזיה, והיתה ממש הסתה. לא נתנו לנו לגמור את ההסדר.

הייתי לפני כמה שבועות בכנס של עובדים סוציאליים. היה דיון מענין ושוב. אני ישבתי בקהל. ואנשים שאלו: מתי תופיע הטלביזיה? יש מקום לחשוב ולשקול היטב מה עושים כאן.

האם יש שיתוף פעולה בין הטלביזיה החינוכית והטלביזיה הכללית? האם משתמשים בחומר של הטלביזיה הלימודית? חברי ועדת החינוך ביקרו בטלביזיה הלימודית, וראינו שם סרט על אזרחות טובה, שקיבל פרס ראשון ביפן. לפי דעתי זה סרט יוצא מן הכלל, ובהחלט היו יכולים לנצל חומר כזה גם בטלביזיה הכללית. ובכן האם קיים שיתוף פעולה ביניהם ובאיזו מידה?

יש בשלביזיה סרטים יותר טובים ופחות טובים. אני מבינה שזה עולה הרבה כסף להזמין סרטים. יש הסכמים עם חברות, ובמובן מה יש תלות בחברות. הייתי רוצה לדעת קצת יותר איך מזמינים סרטים? האם זו עיסקת חבילה?

הכנת תכניות מקוריות ודאי עולה כסף רב. הייתי רוצה לשמוע על כך קצת יותר. יש תכניות יותר טובות ופחות טובות. על כל פנים יש לעודד הרבה יותר יוזמה בשטח זה, אם זה ניתן מבחינה תקציבית.

חל שיפור רב בשלביזיה מבחינה טכנית. בכל זאת יש יותר מדי תקלות טכניות. מה אפשר לעשות כדי למנוע זאת?

קראתי בדו"ח שיש ליד רשות השידור כמה ועדות, ויש או היתה כוונה לשנות את ההרכב. הייתי רוצה לדעת איזה ועדות קיימות, ומה מידת יעילותן.

שאלה אחרונה בנוגע לכוח אדם. השלביזיה דורשת כוח אדם מקצועי מעולה. האם יש אפשרות לתכנן זאת? האם יש תקציבים או מילגות להכשרת אנשים? האם יש איזה הסדרים עם מוסדות בחוץ-לארץ כדי להכשיר אנשים למעננו, ובאיזו מידה תנאי העבודה בשלביזיה מבטיחים את העובדים המעולים ביותר לשלביזיה?

היו"ר א. רימלט: רשומים עוד ארבעה חברים. ספק אם נוכל לשמוע אותם, וודאי לא את התשובות. אני מציע שנקיים ישיבה בימים הראשונים של הפגרה, אחרת הדיון לא יהיה משמעותי.

כמה חברי ועדה הביעו דעה שהעברת שידורי שלביזיה מהאולימפיאדה בראש השנה יש בה טעם לפגם. אני יודע שנתקבלה החלטה על כך ברשות השידור. אני חושב שהועדה כולה יכולה, מעבר להשקפות שיש לכל אחד על שידורים בשבת ובראש השנה, להתאחד על ענין זה. ראש השנה זה אחד החגים שיש להם לא רק ערך יהודי, אלא אוניברסלי. יש לו מקום מיוחד בתודעה של כל אזרח, גם אם איננו דתי. דוקא השידורים מהאולימפיאדה יכולים לחכות עוד יום-יומיים. הייתי מבקש מד"ר איתן וממר אלמוג שיביאו את הענין לשיקול נוסף. אני חושב שאני יכול לדבר בשם כל חברי הועדה. זה ענין שאפשר לראות בו התגרות ללא כל צורך. מצד אחד אנחנו מחנכים בבתי-הספר לתודעה יהודית. מצד שני רוצים להעביר שידורים מהאולימפיאדה בערב ראש השנה. אפשר לתת תכניות טובות מאד בערב ראש השנה. בשם חברי הועדה אני מבקש להביא זאת לשיקול נוסף.

מ.צ. נריה: אילו היו עובדי השלביזיה נאמנים לכל מה שכתוב בתדריך, היה המצב הרבה יותר טוב. בסעיף 3 לחוק רשות השידור נמנים תפקידי הרשות, שהם לשדר תכניות חינוך, בידור ואינפורמציה בשטחים שונים, "במגמה לשקף את חיי המדינה, מאבקה, יצירתה והישגיה" (ב) "לטפח אזרחות טובה". אשתמש בביטוי של היושב-ראש, הטעם המבחיין. אילו היה איזון מתאים בין התופעות הבריאות לתופעות החולניות השליליות, נדמה לי שאפשר היה לשפר בהרבה את המצב. אבל האמת היא שאין האיזון המתאים וחסר הטעם המבחיין, ומשום כך המצב הוא כפי שהוא. היה לי פעם ויכוח עם עורך של אחד מעתוני הערב. אני טענתי שעתון זה מוסד חינוכי. הוא אמר שעתון צריך לשקף את המציאות כפי שהיא. אבל שלביזיה זה מכשיר עצום לחינוך המונים. לאזרחות טובה, אם האזרח צריך להתייחס למדינה לפי התדמית המשתקפת מן השלביזיה, אז הוא יאמר: אם כך, גם לי מותר הכל. זה מצב גרוע, וצריך למצוא דרך שהשלביזיה תחנך לאזרחות טובה.

אנשי המושבה זכרון-יעקב התלוננו אחרי השידור על הדמות המסולפת שניתנה למושבה. בכל מקום יש חיוב ושלילה, וצריך למצוא את הדרך לאיזון בין הדברים.

בסעיף אחר של חוק רשות השידור נאמר: לחזק את הקשר עם המורשת היהודית וערכיה ולהעמיק את ידיעתה. לפני שנה הייתי בט' באב בכותל המערבי. התרשמתי מההמונים שהגיעו לשם. בשלביזיה הראו אחר כך קבוצה קטנה של אנשים, ואף לא תמונה אחת כללית מכל המחזה הרב-גוני הגדול שהיה ליד הכותל. וכך לא שיקפו כלל את מה שהיה שם. עוד שתיים-שלוש תמונות היו נותנות תמונה אחרת לגמרי ממה שהיה שם.

1972.7.19 - מ.צ. נריה

בהזדמנות זו אני צריך להתאונן שכינוסים המוניים של הציבור הדתי, הקפות שניות, גם הם אינם באים לביטוי מספיק בטלביזיה.

יש בחוברת הנחיות למראיינים. בין השאר כתוב: "אל תהיה גם ומציק", "אל תהיה אינקוויזיטור המנבח שאלות". אלה שראיינו את שר הדתות לפני זמן מה כנראה שכחו את מה שכתוב פה. שמעתי שהם ממש הציקו לו בצורה גסה. המראיינים צריכים לקרוא את מה שכתוב כאן ולזכור איך להתייחס למראיינים. ההוראות הן יפות מאד, ואילו המראיינים היו מקיימים אותן, היתה כל הופעה מעוררת כבוד.

לגבי השידורים מהאולימפיאדה בראש השנה כבר דיברו כאן. זה ענין של כבוד לאומי, לא רק ענין דתי. הקורפוס הדיפלומטי בארץ יודע שביום הכיפורים אין לבסוע במכוניות ברחוב אלנבי, אף על פי שבשום מקום לא כתוב שהם צריכים לעשות זאת. אבל הם עושים זאת מתוך כבוד לרחוב אלנבי הדומם. דממת הטלביזיה בליל ראש השנה יכולה להוסיף הרבה מאד. ראש השנה זה משהו מיוחד, וצריך לשמור על זה.

צמטר לי שקרייניות מסויימות בטלביזיה הופיעו בלבוש שמאד פגע באנשים. אני לא ראיתי זאת. אני מציע להקפיד על כך.

היו"ר א. רימלט: עלינו לסיים עכשיו את הישיבה. אני מציע שנקיים ישיבה נוספת ב-31 ביולי בשעה 10.30, בכנסת, להמשך הדיון בנושא זה. תודה רבה לכם. הישיבה בעולה.

הישיבה נסתיימה בשעה 10.45.